

Περιβαλλοντική Ομάδα Γυμνασίου Τοξοτών

« Οι περιπέτειές μας στο παραποτάμιο δάσος του Νέστου : η εξερεύνηση και προστασία του ».

Σχ. Έτος 2004-05

*«Μεγάλο δέντρο ο στεναγμός, μεγάλη κι η σκιά του
απλώνει ρίζες στην ψυχή, στο σώμα τα κλαδιά του
μα όπως ανοίγει ένα πουλί φτερούγα στον αέρα
το δέντρο γίνεται γιορτή και φτερουγίζει η μέρα...»*

από το CD «Οι περιπέτειες ενός προσκυνητή» του Αλκίνοου Ιωαννίδη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Τα γεωγραφικά όρια και η ιστορία του παραποτάμιου δάσους
2. Η βλάστηση.
3. Τα ζώα
4. Τα ερπετά.
5. Τα πουλιά.
6. Οι κίνδυνοι .
7. Επίλογος (σκέψεις περιβαλλοντικής ομάδας)
8. Βιβλιογραφία
9. Περιβαλλοντική Ομάδα

1. ΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΟΡΙΑ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΙΟΥ ΔΑΣΟΥΣ

Το παραποτάμιο Δάσος του Νέστου, γνωστό ως Μεγάλο Δάσος ή ως Κοτζά Ορμάν (η τουρκική ονομασία), είναι σήμερα το μεγαλύτερο φυσικό παραποτάμιο δάσος στη νότια Βαλκανική. Κάποτε, αρχές του 20ου αιώνα, ήταν ένα από τα μεγαλύτερα και πιο πλούσια σε φυτά και ζώα δάσος της Ευρώπης, με έκταση που ξεπερνούσε τα 125.000 στρέμματα. Ξεκινούσε από τους Τοξότες κι έφθανε μέχρι το Θρακικό πέλαγος Την εποχή εκείνη, σύμφωνα με μαρτυρίες ανθρώπων που έζησαν στην περιοχή, η βλάστηση ήταν τόσο πλούσια και πυκνή που θύμιζε τροπικό δάσος, ενώ παράλληλα η μεγάλη ποικιλία σε δέντρα, θάμνους και σε αναρριχητικά φυτά, έδιναν την αίσθηση ότι βρίσκεται κανείς σε τροπική ζούγκλα.

Η εκχέρσωσή του άρχισε μετά τη Μικρασιατική καταστροφή (1922). Το κράτος θέλοντας να βοηθήσει τους πρόσφυγες, παραχώρησε εκτάσεις σε αγρότες, που προήλθαν από την υλοτόμηση του δάσους. Συνέπεια αυτής της πρώτης ανθρώπινης παρέμβασης ήταν και η πλημμύρα του ποταμού Νέστου το 1932, που είχε σαν αποτέλεσμα να παρασυρθούν τρεις οικισμοί (Δρυμούσα, Περιστερώνας, και Καρυά).

Νέες εκχερσώσεις ακολούθησαν την τριετία 1939 – 1952, με αποτέλεσμα η έκτασή του να περιοριστεί στα 27.000 στρέμματα. Κατά την διάρκεια του εμφυλίου πολέμου, πολλοί αντάρτες έβρισκαν καταφύγιο στο παραποτάμιο δάσος, επειδή ήταν σαν τροπική ζούγκλα και ήταν δύσκολη η ανεύρεσή τους. Έτσι άρχισε τμηματικά να εκχερσώνεται, για να πιαστούν οι αντάρτες.

Επίσης σημαντικό ρόλο στην νέα συρρίκνωση του δάσους έπαιξε και η υλοτομία μεγάλων τμημάτων του δάσους, η μεταφορά της κύριας κοίτης του ποταμού τέσσερα χιλιόμετρα πιο δυτικά από την αρχική, προς την Κεραμωτή, αλλά και η δημιουργία αναχωμάτων για την εγκοίτωση του ποταμού.

Άλλη μια σημαντική παρέμβαση ήταν και η δημιουργία φυτειών λεύκης. Γι' αυτό το σκοπό, υλοτομήθηκε και εκχερσώθηκε από το κράτος ένα σημαντικό τμήμα του δάσους. Σκοπός της ενέργειας αυτής ήταν η παραγωγή ξυλείας, η οποία πέτυχε τα πρώτα χρόνια, αλλά στην συνέχεια εγκαταλείφτηκε λόγω της μειωμένης απόδοσης.

Σήμερα μπορεί κανείς να επισκεφτεί τα υπολείμματα (4.500 στρέμματα) του άλλοτε μεγάλου δάσους με το αμάξι, φτάνοντας στο χωριό Δασοχώρι, κι από 'κεί ακολουθώντας το δρόμο που οδηγεί στην πρώην Αμερικάνικη Βάση. Όταν φτάσουμε στην είσοδο της Βάσης, στα δεξιά υπάρχει χωματόδρομος που μας οδηγεί στο Δάσος. Τέλος, υπάρχει μετά το χωριό Νέα Καρυά το Κέντρο Υποδοχής Επισκεπτών Παραποτάμιου Δάσους Νέστου. Το Κέντρο λειτουργεί καθημερινά και προβάλλει τις ιδιαιτερότητες του παραποτάμιου Μεγάλου Δάσους του Νέστου με στόχο να αγαπήσουν οι άνθρωποι τη φύση. Εκτός από την εμπειριστατωμένη ενημέρωση που προσφέρουν οι άνθρωποι του Κέντρου, μπορεί κανείς να περπατήσει στο περιφραγμένο τμήμα του Δάσους.

2. Η ΒΛΑΣΤΗΣΗ

Τα φυτά και τα δέντρα του παραποτάμιου δάσους τα χωρίζουμε σε δυο περιοχές: η πρώτη, η οποία έρχεται σε άμεση επαφή με το νερό και περιλαμβάνει φυτά με μαλακό ξύλο. Στην πρώτη περιοχή ανήκουν η λευκή λεύκα, η λευκή ιτιά, η εύθραυστη ιτιά, το σκλήθρο και οι θαμνώδεις ιτιές. Σ' αυτήν την περιοχή συναντήσαμε περισσότερο την λευκή λεύκα που φτάνει μέχρι τα 40 μέτρα και η μέγιστη ηλικία της φτάνει τα 200 χρόνια. Στην δεύτερη περιοχή υπάρχουν τα φυτά σκληρού ξύλου όπως : ο φράξος, η φτελιά και η χνοώδης ποδισκοφόρος δρύς. Ο φράξος έχει ύψος 15-20 μέτρα και λέγεται ότι από αυτό το ξύλο κατασκεύασε ο Μέγας Αλέξανδρος το μακεδονικό δόρυ.

Άλλα δέντρα που συναντήσαμε στο παραποτάμιο δάσος είναι η λευκή μουριά, ο πλάτανος και η ψευδοακακία. Συναντήσαμε επίσης αναρριχητικά φυτά που είναι περίπου 15 είδη, όπως ο κισσός, η περικοκλάδα, η αγράμπελη και ο λυκίσκος. Τα αναρριχητικά φυτά τα συναντήσαμε τόσο συχνά στο δάσος, που έκαναν την περιήγησή μας αρκετά δύσκολη. Επίσης συναντήσαμε και θάμνους όπως ο κράταιγος και η κουφοξυλιά. Στις εκβολές του ποταμού απαντώνται οι θαμώνες από αρμυρίκια.

3. ΤΑ ΖΩΑ

Το παραποτάμιο δάσος του Νέστου διαθέτει έναν βίοτοπο που είναι «σπίτι» για πολλά είδη ζώων. Σήμερα περισσότερα είναι, σύμφωνα με μαρτυρίες ανθρώπων που ζουν στην γύρω περιοχή, τα μεγάλα θηλαστικά, όπως ο αγριόχοιρος και οι πολλές αγριόγατες. Άλλα ζώα που ζουν στο παραποτάμιο δάσος είναι: το τσακάλι, η αλεπού, το κουνάβι, η βίδρα, ο ασβός, η νυφίτσα, ο λαγός και ο σκαντζόχοιρος. Η ομάδα μας συνάντησε κι ένα τσακάλι στο παραποτάμιο δάσος στην Νέα Καρυνά. Σήμερα μπορεί κανείς, περπατώντας στο παραποτάμιο δάσος, να συναντήσει πολλά είδη ζώων, αλλά υπήρχαν ακόμη περισσότερα σε παλαιότερες εποχές, πριν την συρρίκνωση του.

4. ΤΑ ΕΡΠΙΕΤΑ

Είκοσι-πέντε είδη ερπετών ζουν στο παραποτάμιο δάσος του Νέστου, όπως η χερσοχελώνα, η νεροχελώνα, η πρασινόσαυρα, ο σαπίτης, το νερόφιδο και ο λαφιάτης. Υπάρχουν πολλά φίδια στο παραποτάμιο δάσος, που τα περισσότερα προστατεύονται και είναι όλα τους ακίνδυνα και μη δηλητηριώδη. Ακόμη εδώ ζουν έντεκα είδη αμφίβιων, ανάμεσα τους, ο πηλοβάτης, ο χτενοτριώνας και ο τελματοτριώνας, που θεωρούνται σπάνια είδη αμφίβιων. Η ομάδα μας συνάντησε αρκετά αμφίβια και δυστυχώς μερικά σκοτωμένα φίδια.

5. ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ

Στο παραποτάμιο δάσος του Νέστου ζουν ή ξεχειμωνιάζουν περίπου 300 είδη πουλιών. Εδώ συναντώνται τα καλοβατικά, μεγάλα πουλιά με μεγάλα πόδια και λαιμό και πετούν με χάρη στα ρηχά νερά του Νέστου. Τα πιο πολλά

είδη των καλοβατικών ζουν σε δένδρα ή θάμνους, σε καλαμιές ή σε βράχους. Τα πουλιά που ανήκουν στη κατηγορία των καλοβατικών είναι ο λευκοτσικνιάς, ο σταχτοτσικνιάς, ο πορφυροτσικνιάς, ο λευκοπελαργός και η χουλιαρομούτα. Το πιο σπάνιο υδροβίο πουλί είναι η χουλιαρομούτα που υπάρχει μόνο στην Ελλάδα και πουθενά αλλού.

Όλα τα είδη των Ερωδιών συναντώνται στο παραποτάμιο δάσος, όπως επίσης πελαργοί και πολλά φοινικόπτερα. Τα φοινικόπτερα είναι από τα πιο σπάνια πουλιά που υπάρχουν. Είναι μεγάλα πουλιά με πολύ μακριά πόδια και λαιμό, ενώ το ράμφος τους, είναι χονδρό και γαμψό. Το πιο μαγικό που έχουν τα ενήλικα φοινικόπτερα είναι το ροδοκόκκινο χρώμα τους.

Μια άλλη μεγάλη ομάδα σπάνιων πουλιών που εμφανίζεται εδώ, είναι τα παρυδάτια πουλιά. Είναι από τα πιο μικρόσωμα πουλιά και εξαρτώνται άμεσα από το δέλτα και από τον ίδιο τον Νέστο, γιατί τρέφονται με μικρά έντομα, σκουλήκια και μικροζώφια που βρίσκονται στο νερό. Ένα ακόμα πουλί, που ανήκει σ' αυτή την κατηγορία και είναι ένα από τα σπανιότερα στην Ευρώπη, είναι η αγκαθοκαλημάνα. Το όνομά της προήλθε από ένα «αγκάθι» στον καρπό της φτερούγας της και που μερικές φορές χρησιμοποιείται για άμυνα. Άλλα παρυδάτια πουλιά που υπάρχουν εδώ είναι ο καλαμοκανάς, το ποταμογλάρονο, το νεροχελίδονο και η λαγγόνα. Η λαγγόνα είναι το μικρότερο είδος κορμοράνου που υπάρχει και απειλείται με εξαφάνιση.

Πολλά είναι και τα αρπακτικά πουλιά του παραποτάμιου δάσους του Νέστου και ξεχωρίζουν από το κοφτερό, γαμψό ράμφος, καθώς επίσης και τα κυρτά μακριά νύχια, με τα οποία αρπάζουν το θήραμά τους από το έδαφος ή το νερό. Εδώ ζουν κραυγαετοί, στικταετοί, ποντικοβαρβακίνες, χουχουριστές καθώς επίσης και θαλασσαετοί.

Άλλα είδη πουλιών του δάσους που συναντώνται εδώ είναι η βαλκανοτσικλιτάρα, ο μελισσοφάγος, η γιδοβυζάστρα, ο μπούφος, η πεδινή πέρδικα, ο τρυποφράχτης και ο κολχικός φασιανός. Ο τελευταίος φωλιάζει μόνο στο παραποτάμιο δάσος.

6. ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Οι συνέπειες της ανθρώπινης δραστηριότητας στην περιοχή του παραποτάμιου δάσους του Νέστου ήταν αρνητικές για το περιβάλλον, από το παρελθόν ακόμη. Το πρώτο και σημαντικότερο πρόβλημα που παρουσιάστηκε ήταν η παράνομη υλοτόμηση. Σκοπός ήταν η δημιουργία φυτειών λεύκης και η παραγωγή ξυλείας. Συνέπεια της υλοτόμησης ήταν η πλημμύρα του ποταμού και η καταστροφή τριών οικισμών.

Μια άλλη αρνητική συνέπεια, που άρχισε από παλιά και εξακολουθεί να επιβαρύνει το παραποτάμιο δάσος, υπήρξε η κατασκευή φραγμάτων τα οποία κατακρατούν μεγάλη ποσότητα των νερών του ποταμού με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα στην ανάπτυξη της βλάστησης και στη διαβίωση των ζωικών οργανισμών. Επίσης οι γεωτρήσεις, που έγιναν και γίνονται στην περιοχή, έχουν μειώσει σε μεγάλο βαθμό τα υπόγεια νερά και δημιουργούν προβλήματα στην φυσική εξέλιξη του παραποτάμιου δάσους.

Ένας άλλος μεγάλος κίνδυνος ήταν και είναι η λαθροθηρία. Έχει παρατηρηθεί η εξαφάνιση ορισμένων θηλαστικών ειδών, που ως αποτέλεσμα

έχει την δύσκολη αναπαραγωγή τους και την εύρεση τροφής τους. Επιπλέον, πρόβλημα είναι η βόσκηση των ζώων που μειώνει ακόμη περισσότερο τον ρυθμό ανάπτυξης του δάσους.

Τέλος, ο συνεχώς αναπτυσσόμενος αριθμός των οικοτουριστών αποτελεί μελλοντικό κίνδυνο ο οποίος θα αντιμετωπιστεί μόνο με τη σωστή, ευαισθητοποιημένη ενημέρωσή τους σε περιβαλλοντικά ζητήματα που αφορούσαν και αφορούν στην ομαλή εξέλιξη του παραποτάμιου δάσους του Νέστου.

7. Επίλογος (σκέψεις περιβαλλοντικής ομάδας)

Η φύση, τα δάση και γενικά το πράσινο είναι δώρο θεού για τον άνθρωπο. Έτσι λοιπόν κι εμείς, μέσα από τις περιηγήσεις, τα παιχνίδια, τις εξερευνήσεις, τα θεατρικά δράματα και τις ανακαλύψεις μας, συνειδητοποιήσαμε το μεγαλείο της φύσης και καταλάβαμε πόσο μπορεί να αναζωογονήσει τους ανθρώπους.

Μείναμε εντυπωσιασμένοι από τα μυστικά του παραποτάμιου δάσους, την αρμονία χρωμάτων και ευωδιών. Τα πράσινα νερά του ποταμού, σε συνδυασμό με την πλούσια χλωρίδα, πραγματικά σε μαγεύουν. Το παραδοσιακό μονοπάτι, τα τούνελ, οι δροσερές πηγές, τα κελαηδίσματα των πουλιών και ο καθαρός αέρας, σε προσκαλούν να εξερευνήσεις το παραμυθένιο αυτό μέρος.

Παρά όλη την φυσική αυτή ομορφιά, το συγκεκριμένο μέρος θα μπορούσε να αξιοποιηθεί περισσότερο : με τις αναδασώσεις που σκοπό θα έχουν την προστασία του δάσους. Να μην το βρωμίζουμε με τις εκδρομές μας. Να γίνουν κι άλλες περιβαλλοντικές ομάδες για να ζήσουν αυτό που κι εμείς ζήσαμε δίπλα στο δάσος και στο ποτάμι. Να μην υπάρχει υπερβολική αλιεία στο ποτάμι και να μην υπάρχει καύση ξυλείας και καλαμώνων.

Τέλος νιώθουμε πολύ ευτυχισμένοι και τυχεροί που ζούμε σ' αυτόν τον ευλογημένο τόπο όπου το όμορφο και συγχρόνως μαγευτικά άγριο περιβάλλον σε καθηλώνει.

8. Βιβλιογραφία

1. Αγγελόπουλος Θ. Παρατήρηση Δασών , Εκδ WWF – Ελλάς , 1997.
2. Βλαχοπούλου Σ. , Πετώντας στα δάση , Αγροτικές Συνεταιριστικές Εκδόσεις, 1989
3. Δ. Σ. Στρατού Υγρότοποι της Θράκης , 2004 κεφ. Παραποτάμιο δάσος σελ.141-153.
4. Ζιονό Ζ. , Ο Άνθρωπος που φύτευε δένδρα , Εκδ. ΚΟΑΝ , Αθήνα 1994
5. Καρράς Τ. Κάτω από τον Πλάτανο , Εκδ. Υπουργείο Γεωργίας, Αθήνα 1954
6. Καρράς Τ. Τραγούδια του Δάσους , Εκδ. Υπουργείο Γεωργίας, Αθήνα 1955
7. Μέρτζιου Ε., Δάσος , Πρόγραμμα Π.Ε., Ίδρυμα Μποδοσάκη, 1993.

8. Παναγιωτοπούλου Μ. , Μπουρδάκης Σ. Αναφορά για τα έργα στο Εθνικό Πάρκο Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης , Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, 1998.
9. Παπάκου- Λαγού, Το Δάσος και ο κόσμος του , Εκδ. Gutenberg .
10. Παπαντωνίου Ζ., Τα Ψηλά Βουνά , Εκδ. Νεφέλη.
11. Παρασκευόπουλος Σ. , Δούκα Ε., Το Δάσος - Οικολογία και Π. Ε. II , Α.Π.Θ. 1999
12. Έδαφος-Δάσος , Πρόγραμμα Π.Ε., W.W. F. Ελλάς, Ίδρυμα Μποδοσάκη, 1993.
13. Ειδικό διαχειριστικό σχέδιο Περιοχή Στενά Νέστου , Ευρωπαϊκή επιτροπή Γενική διεύθυνση XI. Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Διεύθυνση Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού.
14. Ελληνικά Δάση , Μουσείο Γουλανδρή φυσικής Ιστορίας, Ε.Τ.Β.Α. , Αθήνα 1989.
15. Τα Δάση που Λαχτάριζες , Ελληνική Δασολογική Εταιρεία , Θεσ/νίκη, 1992
16. Επιλεγμένα θέματα Π.Ε. ΕΠΕΑΕΚ 2, ΥΠΕΠΘ, Κ.Π.Ε. Μουζακίου, 2003
17. Θρακικός Ηλεκτρονικός Θησαυρός : <http://www.xanthi.ilsp.gr/thraki/history>
18. Ιστοσελίδα Δήμου Τοπείρου : <http://www.topeiros.gr>

9. Περιβαλλοντική Ομάδα Γυμνασίου Τοξοτών 2004-2005

1. Αλεξέγιεβα Ευγενία	27. Χατζηγιωάννου Χριστίνα
2. Ατανίδου Ελευθερία	28. Χοτουμανίδης Γιώργος
3. Γκοτζαμάνη Χρύσα	
4. Ζέρβας Μπάμπης	
5. Ζοσιμίδης Άγης	Συντονιστές καθηγητές:
6. Ιχσάν Μουχαρέμ	
7. Ιωαννίδης Κώστας	Τζαμπαζλής Σάκης
8. Κυριάκοβα Έρικα	Ορφανίδης Δημήτρης
9. Κωλέτσης Νίκος	
10. Μυσκάκη Βάσω	
11. Μπάρμπας Νίκος	
12. Μπασονίδης Διονύσης	
13. Ντζανίδης Μιχάλης	
14. Ορφανός Θανάσης	
15. Πανταζίδου Τούλα	
16. Παπαγεωργίου Τασούλα	
17. Παράσχου Αναστασία	
18. Πολουξίδης Γιώργος	
19. Σαμψωνίδης Σαμουήλ	
20. Σαρίδου Ιλόνα	
21. Σαρόγλου Θοδωρής	
22. Σαρόγλου Σταυρούλα	
23. Στεφανίδης Θόδωρος	
24. Σωματαρίδης Βαλεντίνος	
25. Τουρούντζη Σωτηρία	
26. Χατζηγιωάννου Κώστας	